

Onderzoeksprogramma WODC 2026 –2^e tranche en tussentijdse onderzoeken

Opmerking vooraf:

Onderzoeken waarbij 'extern' staat, worden door het WODC aanbesteed. Mocht uw organisatie interesse hebben in het uitvoeren van een bepaald onderzoek, dan kunt u dit kenbaar maken via ewb@wodc.nl. Wij verzoeken u daarbij zo precies mogelijk aan te geven waarom u belangstelling heeft om deel te nemen aan de offerteprocedure. De onderzoeken worden gedurende de tweede helft van 2026 geleidelijk aanbesteed. De volgorde of planning hiervan staat niet op voorhand vast.

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen

Validering Ritax (extern)

Het jeugdstrafrecht heeft een pedagogisch karakter met als algemeen uitgangspunt het voorkomen van recidive. Om met passende interventies te kunnen reageren op delinquent gedrag van jongeren wordt daarom op verschillende momenten in het strafproces voor jongeren een inschatting gemaakt van het recidiverisico, de risico- en beschermende factoren die van invloed zijn op het recidiverisico en de wijze waarop de jongeren in hun gedrag zijn te beïnvloeden om dat risico te verminderen. Met verschillende (wetenschappelijk onderbouwde) instrumenten wordt informatie verzameld over beschermende- en risicofactoren voor herhaling van strafbaar gedrag. Twee van deze instrumenten zijn de Ritax en de Module Zorg. In het onderhavige onderzoek wordt de predictieve validiteit (voorspellende waarde) van deze instrumenten onderzocht.

Nulmeting AMvB bescherming slachtoffergegevens in processtukken (extern)

Bij de behandeling van de Wet uitbreiding slachtofferrechten (WUS) is aandacht gevraagd voor de bescherming van de privacy van slachtoffers. Dit heeft onder meer geleid tot een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) 'bescherming slachtoffergegevens in processtukken', die op 1 juli 2025 in werking is getreden (Stb. 2025, 29). Het doel van dit onderzoek is om via dossieronderzoek een nulmeting uit te voeren om na te gaan hoe voor de inwerkingtreding van de AMvB met slachtoffergegevens in het strafproces werd omgegaan. Met die gegevens kan vervolgens bij de evaluatie een onderbouwde uitspraak worden gedaan over de vraag of de beleidsuitgangspunten zoals neergelegd in de AMvB daadwerkelijk hebben bijgedragen aan een verbetering van de bescherming van privacy van slachtoffers in het strafproces.

Uitstroom forensische zorg naar gemeente (deels extern, deels intern)

Een succesvolle terugkeer in gemeentes is van groot belang voor de forensische patiënt zelf, vanwege duurzaam herstel, en voor de maatschappelijke veiligheid. Vanuit de Monitor Continuïteit van zorg van het WODC wordt kwantitatief inzicht geboden in zorgconsumptie, werk, inkomen/schulden en woonsituatie van forensische patiënten bij terugkeer in de gemeente. Met behulp van kwalitatief onderzoek worden de behoeften van forensische patiënten aan ondersteuning in kaart gebracht bij terugkeer in de gemeente. Het gaat om ondersteuning op vijf basisvoorwaarden: zorg, schuldenaanpak, werk/inkomen, onderdak en identiteitsbewijs. Ervaren knelpunten en succesfactoren wat betreft de ondersteuning worden geïnventariseerd evenals mogelijke oplossingsrichtingen.

Conflictbemiddeling onder jeugdgroepen en jongeren voor het de-escaleren van een conflict en daarmee mogelijk voorkomen van verder (excessief) geweld (extern)

Gemeenten en jeugdprofessionals geven het signaal dat oplopende conflicten tussen jeugdgroepen en jongeren beslecht worden door de inzet van (excessief) geweld. Bijvoorbeeld een aanslag met een explosief. Eén van de mogelijke oplossingen is de inzet van conflictbemiddeling om escalatie van geweld te voorkomen. Onderzocht moet worden of conflictbemiddeling bij jeugdgroepen en jongeren kan bijdragen aan de-escalatie van het conflict en daarmee escalatie van het geweld voorkomt. Het huidige onderzoek is een vorm van actieonderzoek: er moet een interventie worden ontwikkeld die vervolgens in gebruik wordt genomen en geëvalueerd. De implementatie van de interventie en de eerste evaluatie van de uitvoering ervan, staan centraal in dit onderzoek.

(Zelfrapportage)onderzoek naar daders van geweldsdelicten in het (semi)publieke domein (extern)

Geweldsdelicten in het (semi-)publieke domein, zoals in de gezondheidszorg, hebben vaak een groot effect op slachtoffer en omgeving. Over daders van geweld is minder bekend dan over slachtoffers, onder meer omdat niet altijd aangifte wordt gedaan, of het opsporen van de dader niet lukt. Meer inzicht in context en kenmerken daders van geweldsdelicten in het (semi)publieke domein tussen burgers onderling is belangrijk voor effectievere preventie en aanpak.

Evaluatie Wet Introductie Gecombineerde Geslachtsnaam (extern)

De Wet introductie gecombineerde geslachtsnaam (WIGG) maakt het mogelijk dat ouders hun kind een dubbele geslachtsnaam/achternaam kunnen geven in zelf te bepalen volgorde. Dit onderzoek betreft een evaluatie van de WIGG, zoals is toegezegd aan de Eerste Kamer.

Onderzoek marktinrichting voor kansspelen op afstand (extern)

De voormalige staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft in de nieuwe visie op de kansspelen (voorjaar 2025) bescherming van mensen tegen de risico's van kansspelen voorop gesteld. In het verlengde van de visie en de evaluatie van de wet kansspelen op afstand is een wetstraject met verbetermaatregelen voor kansspelen op afstand aangekondigd om de nieuwe doelstellingen van het kansspelbeleid te realiseren. Daarbij is de vraag in hoeverre de huidige marktinrichting binnen de context van alle andere maatregelen nog de meest geëigende inrichting is en het meest doeltreffend en doelmatig is, onderbelicht gebleven.

De criminele carrières van verdachten en daders van aanslagen met explosieven (extern)

Aanslagen met explosieven vormen een ernstig maatschappelijk probleem. In 2022 waren er 343 incidenten met explosieven. In 2023 vonden 901 (pogingen tot) aanslagen met explosieven plaats, in 2024 steeg dit aantal met 71% naar 1543 en in 2025 bleef de teller steken op 1534. Deze problematiek speelt in een stijgend aantal gemeenten in steeds grotere mate.

Het doel van dit onderzoek is inzicht te verkrijgen in de achtergrondkenmerken van daders/verdachten, in de periode 2015-2026 in Nederland. Dit onderzoek schetst een beter en specifiek beeld van de (sub)dadergroep(en), de door hen gepleegde (andere) delicten en hun recidive, zodat de aanpak beter afgestemd kan worden op de doelgroep.

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving (DRB)

De Wet beëdigde tolken en vertalers in praktijk (extern)

De Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbvt) is in 2009 in werking getreden en beoogt de kwaliteit en integriteit van tolken en vertalers te waarborgen door een openbaar toegankelijk register te creëren. Sinds de inwerkingtreding van de wet zijn zowel de praktijk als de maatschappelijke context veranderd. Er is een groeiende diversiteit aan talen en achtergronden van bijvoorbeeld verdachten en een toenemende vraag naar gespecialiseerde tolken en vertalers. Ook zijn er technologische ontwikkelingen die de context hebben veranderd. Deze ontwikkelingen vragen om een evaluatie van het wettelijke kader en de uitvoering daarvan. De resultaten van het evaluatieonderzoek worden gebruikt om ervoor te zorgen dat de Wbvt blijft aansluiten bij actuele behoeften en dat de dienstverlening effectief en toekomstbestendig is.

Ex-post evaluatie Uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming 2021–2025 (extern)

In het Coalitieakkoord 2026-2030 is opgenomen dat wordt gewerkt aan de herziening van de (toepassing van de) Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Een onderdeel van de herziening is een brede revisie van de Uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming (UAVG). Daarbij wordt gestreefd naar een betere en toekomstbestendige bescherming van persoonsgegevens in een digitaliserende samenleving. Concreet betekent dit dat wordt gewerkt aan het eenvoudiger maken van de toepassing van de AVG in Nederland voor ondernemers en overheden. Daarbij staat centraal dat burgers regie hebben en behouden over hun persoonsgegevens, nu en in de toekomst. Artikel 50 UAVG stelt een periodieke evaluatie van de UAVG verplicht. In 2022 is de voorgaande evaluatie afgerond. Bij deze evaluatie van de UAVG wordt bijzondere aandacht besteed aan de opties voor vereenvoudiging en herziening van de UAVG. De uitkomsten van het evaluatieonderzoek worden betrokken bij de revisie van de UAVG.

Beheersing van doorlooptijden in de jeugdstrafrechtketen Noord-Holland (extern)*

Jongeren die verdacht worden van een strafbaar feit zijn gebaat bij een tijdige behandeling van hun rechtszaak en de uitvoering van hun straf. Dit duurt nu vaak nog onnodig lang. De wachttijd kan oplopen tot maanden of zelfs jaren. Er is daarom behoefte aan beter inzicht in het ontstaan van vertragingen, de factoren die hieraan bijdragen en effectieve interventies. Bijvoorbeeld via capaciteitsmanagement of prioritering. Het doel van dit onderzoek is het systematisch in kaart brengen van oorzaken van vertraging in het jeugdstrafproces, van aanhouding tot afdoening. Hierbij wordt voortgebouwd op de bekende knelpunten en met name gefocust op de koppelvlakken in het proces. Het onderzoek richt zich op het ontwikkelen van datagedreven, praktisch toepasbare oplossingen om doorlooptijden te beheersen en onderzoekt of de beschikbare capaciteit voldoende is om binnen de doorlooptijdnormen zaken af te doen.

SG-cluster

Digitale achterstand mensen die met justitie in aanraking komen(extern)

Digitale geletterdheid is niet voor alle burgers vanzelfsprekend. Om goed digitaal te kunnen functioneren moeten barrières overwonnen worden. En als dat niet lukt ontstaat achterstand. Een groot deel van de mensen die met justitie in aanraking komen (gedetineerden, migranten, kwetsbare gezinnen) valt in de groep digitale achterblijvers. Het doel van het onderzoek is na te gaan wat de omvang is van deze groep en wat de oorzaken zijn van hun digitale problemen voor wat betreft de digitale interactie met de onderdelen van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV). Daarbij gaat het niet alleen om de mensen en hun omgeving maar ook om de aard, inrichting en inzet van de

digitale systemen waarvan JenV gebruikmaakt. Ten slotte is de vraag hoe JenV zijn digitale systemen toegankelijker kan maken voor de doelgroep die digitaal achterblijft.

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Verkenning methodieken strategisch vooruitkijken in de aanpak van hybride statelijke dreigingen (extern)

De dreiging vanuit statelijke actoren verandert snel. Het gegeven dat de internationale situatie verslechtert en dat mondiale verhoudingen onder druk staan, heeft hierop een versterkend effect. Deze ontwikkelingen kunnen grote gevolgen hebben voor de nationale veiligheid. Om effectief te blijven in het tegengaan van statelijke dreigingen, is het van belang dat de overheid verder kijkt dan de actualiteit en anticipeert op toekomstige dreigingen. Ook is het belangrijk om een dergelijke werkwijze van vooruitkijken en anticiperen op te nemen in de aanpak van statelijke dreigingen.

Dit onderzoek geeft invulling aan de bovenstaande ambitie. Het verkent en ontwikkelt werkwijzen en methodieken die medewerkers binnen de aanpak van statelijke dreigingen in staat stellen om (meer) vooruit te denken en om het denkraam (verder) op te rekken naar mogelijke gebeurtenissen en dreigingen in de toekomst. Ook biedt het onderzoek handvatten om dergelijke werkwijzen en methodieken te integreren in de beleidspraktijk, zodat het benut kan worden ter verhoging van de weerbaarheid tegen statelijke dreigingen en het afschrikken van kwaadwillende statelijke actoren.

Directoraat-Generaal Ondermijning Politie en Veiligheidsregio's

Een onderzoek naar ervaringen in buitenland met beleid om agressie en geweld tegen hulpverleners terug te dringen (extern)

Hulpverleners met een publieke taak zoals politiemedewerkers, boa's en ambulancemedewerkers, worden regelmatig geconfronteerd met agressie en geweld. Dat leidt tot maatschappelijke en politieke verontwaardiging en bovendien tot persoonlijk leed van de hulpverleners. Onder meer in opdracht van het WODC en van de Taskforce Onze Hulpverleners Veilig is de laatste jaren veel onderzoek gedaan op dit terrein. In de praktijk wordt deze kennis ook benut. Voor het ministerie van Justitie en Veiligheid is dat belegd bij het programma Voorbereid op agressie en geweld. In aanvulling op de verworven kennis is behoefte aan inzicht in de lessen die Nederland kan trekken uit het beleid in West-Europese landen om agressie en geweld tegen hulpverleners terug te dringen. De belangrijkste vraag van het onderzoek is welke concrete aanbevelingen er zijn in aanvulling op het bestaande beleid..

Evaluatie herziening basispolitieopleiding niveau 4 (extern)

In 2021 is een nieuwe basispolitieopleiding (mbo-niveau 4) met andere les- en leermethoden en een andere examinering geïntroduceerd. Ook is de opleiding verkort van drie naar twee jaar. Aspiranten die de basispolitieopleiding succesvol hebben afgerond zijn startbekwaam en gaan aan het werk in de samenleving. De aanleiding voor het onderzoek is de wettelijke evaluatieverplichting, vijf jaar na de start van de nieuwe opleiding. Het onderzoek gaat niet over de opleiding als zodanig, maar om de uitwerking van de doorgevoerde wijzigingen in de politieopleiding voor het functioneren van de politie.

Evaluatie Lachgasverbod (extern)

Op 1 januari 2023 is een landelijk lachgasverbod ingevoerd. De stof lachgas (ofwel distikstofmonoxide) is een gas dat vooral wordt gebruikt in de industriële sector en de medische wereld, bijvoorbeeld als narcosemiddel in ziekenhuizen. Lachgas wordt echter ook recreatief als roesmiddel en partydrug gebruikt. Over dergelijk gebruik is bekend dat er gezondheidsrisico's en risico's voor de verkeersveiligheid aan verbonden zijn. Uit politiecijfers blijkt bijvoorbeeld dat het aantal verkeersongelukken waarbij lachgas een rol speelde de afgelopen jaren sterk is toegenomen. Om de laagdrempelige beschikbaarheid van lachgas te beperken en recreatief gebruik ervan terug te dringen is het lachgasverbod ingevoerd. Concreet betekent dit dat sinds 1 januari 2023 lachgas op lijst II van de Opiumwet is geplaatst via de Wijziging van het Opiumwetbesluit en lijst II, behorende bij de Opiumwet. Het verbod houdt in dat het verboden is om lachgas te verkopen, te importeren, te exporteren of in bezit te hebben voor recreatief gebruik. Het professioneel gebruik van lachgas voor medische en technische doeleinden blijft onder het lachgasverbod wel toegestaan, net als het gebruik van lachgas als toevoeging aan voedingsmiddelen. Het voorgenomen onderzoek zal het lachgasverbod evalueren. De resultaten van de evaluatie kunnen, als daar aanleiding toe is, bijdragen aan bijstelling van gevoerd beleid en aanpassingen in de uitvoeringspraktijk.

Evaluatie NPS wetgeving en evaluatie precursorenwetgeving (intern)

Op 1 maart 2022 is de Wet Ondernijning I in werking getreden. Daarin is onder andere de strafbaarstelling van drugsprecursoren (art. 4a Wvmc) opgenomen. Drugsprecursoren zijn chemicaliën die gebruikt worden voor de productie van verdovende middelen. Met de strafbaarstelling is geregeld dat het strafbaar is geworden om chemicaliën, die worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van drugs, in te voeren, uit te voeren, te vervoeren of voorhanden te hebben. Daarnaast is op 29 januari 2025 een wet in werking getreden die de handel en productie van nieuwe psychoactieve stoffen (NPS) tegen moet gaan (NPS-wet). Dit wetsvoorstel voegt een nieuwe lijst toe aan de Opiumwet, de lijst IA. Deze lijst bevat stofgroepen in plaats van individuele stoffen. Het wetsvoorstel gaat over een generiek verbod op bepaalde stofgroepen en beoogt zowel de volksgezondheid te beschermen als de productie en handel in deze middelen door de illegale drugsindustrie tegen te gaan. In het onderzoek worden beide (nieuwe) wettelijke bepalingen geëvalueerd.

Directoraat-Generaal Migratie

Evaluatie verlengde opvang voor voormalig alleenstaande minderjarige vreemdelingen door Nidos (extern)

Per 1 januari 2023 biedt Nidos naast opvang voor Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV's) ook opvang en begeleiding aan meerderjarige statushouders tussen de 18-21 jaar die een verlengde begeleidingsbehoefte hebben. Het verlengd opvangen van voormalige AMV's die nog niet klaar zijn voor zelfstandige vervolghuisvesting levert een belangrijke bijdrage aan de integratie en zelfstandigheid van deze jongeren, zodat zij goed voorbereid kunnen uitstromen en er aan alle randvoorwaarden is voldaan om hen volledig te laten meedraaien in de samenleving. De verlengde opvang bestaat op 1 januari 2026 drie jaar en de eerste jongeren die op hun achtttiende de verlengde opvang in zijn gegaan worden nu 21 jaar oud. Nu deze eerste 'cyclus' bijna rond is, vormt dit een geschikt moment voor een eerste evaluatie van deze opvang en begeleidingsvorm. Het doel van de evaluatie is om zicht te krijgen op de ervaringen van jongeren en het professionele netwerk om de jongeren heen, om zo mogelijke knelpunten, aandachtspunten en kansen voor optimalisering van de verlengde opvang te identificeren.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Evaluatie Staat van de Uitvoering (extern) *

Op 25 februari 2021 heeft de Tijdelijke Commissie Uitvoeringsorganisatie (TCU) haar eindrapport *Klem tussen balie en beleid* aangeboden aan de voorzitter van de Tweede Kamer. In haar rapport concludeert de TCU dat de Tweede Kamer, departementen en uitvoeringsorganisaties niet goed samenwerken, waardoor problemen ontstaan en niet worden opgelost nadat ze zijn ontstaan. Hierdoor komen burgers in de knel. Om deze situatie te verbeteren doet de TCU onder andere de suggestie om een jaarlijkse rapportage 'Staat van de uitvoering' te introduceren. Deze aanbeveling is door het toenmalig kabinet overgenomen en op 18 januari 2023 is de eerste Staat van de Uitvoering verschenen. De Staat is geïntroduceerd met globale doelstellingen. Enerzijds is het doel om door middel van een jaarlijkse publicatie de Tweede Kamer te informeren over de kwaliteit van de uitvoering, goede/betekenisvolle praktijken en problemen/dilemma's die breed spelen en die de waan van de dag overstijgt. Anderzijds zijn de activiteiten die in het kader van de Staat van de Uitvoering worden verricht nadrukkelijk gericht op de emancipatie van de uitvoering. Er is bij de introductie gekozen voor een groeimodel; de invulling van de Staat van de Uitvoering en de werkwijze zouden zich gaandeweg ontwikkelen. Zodoende was bij aanvang sprake van een open kader dat nader diende te worden ingevuld. Deze evaluatie maakt inzichtelijk hoe deze nadere invulling heeft plaatsgevonden, in hoeverre de Staat van de Uitvoering daarmee de globale doelstellingen bereikt en welke verbeteringen mogelijk zijn. Aan de hand van de kan de Staat van de Uitvoering verder worden ontwikkeld.

***Deze onderzoeken zijn tussen de eerste en tweede tranche 2026 opgenomen in het programma.**